

**Belgische Kamer
van Volksvertegenwoordigers**

GEWONE ZITTING 1989-1990

19 DECEMBER 1989

WETSONTWERP

**betreffende de
zwangerschapsafbreking,
strekkende om de artikelen 348, 350
en 351 van het Strafwetboek te
wijzigen en de artikelen 352 en 353
van hetzelfde Wetboek op te heffen**

AMENDEMENTEN

N° 3 VAN DE HEREN LAURENT, BEAUFAYS c.s.

Art. 2

Dit artikel vervangen door wat volgt :

« Art. 2. — Artikel 350 van hetzelfde Wetboek wordt
vervangen als volgt :

Art. 350. — § 1. *Elk die door enig middel
vruchtafdrijving veroorzaakt bij een vrouw die daarin
heeft toegestemd, wordt veroordeeld tot gevangenis-
straf van twee jaar tot vijf jaar en tot geldboete van
honderd frank tot vijfhonderd frank ».*

Zie :

- 950 - 89 / 90 :

- N° 1 : Ontwerp overgezonden door de Senaat.
- N°s 2 en 3 : Amendementen.

**Chambre des Représentants
de Belgique**

SESSION ORDINAIRE 1989-1990

19 DÉCEMBRE 1989

PROJET DE LOI

**relatif à l'interruption de grossesse,
tendant à modifier les articles 348,
350 et 351 du Code pénal et
à abroger les
articles 352 et 353
du même Code**

AMENDEMENTS

N° 3 DE MM. LAURENT, BEAUFAYS ET CON-
SORTS

Art. 2

**Remplacer cet article par la disposition
suivante :**

« Art. 2. — *L'article 350 du même code est remplacé
par la disposition suivante :*

Art. 350. — *Celui qui aura, par un moyen quelcon-
que, fait avorter une femme qui y a consenti, sera
condamné à un emprisonnement de deux ans à cinq
ans et à une amende de cent francs à cinq cents
francs ».*

Voir :

- 950 - 89 / 90 :

- N° 1 : Projet transmis par le Sénat.
- N°s 2 et 3 : Amendements.

N° 4 VAN DE HEREN LAURENT, BEAUFAYS c.s.

Art. 2bis (nieuw)

Een artikel 2bis (nieuw) invoegen, luidend als volgt :

« Art. 2bis. — In hetzelfde Wetboek worden de artikelen 350bis tot 350quinquies (nieuw) ingevoegd, luidend als volgt :

Art. 350bis. — § 1. Als een misdrijf wordt niet beschouwd, de zwangerschapsafbreking die is uitgevoerd op aanvraag van de vrouw en binnen twaalf weken na de bevruchting, overeenkomstig de bepalingen van § 2, indien de voortzetting van de zwangerschap haar gezondheid uit een lichamelijk, geestelijk of sociaal oogpunt ernstig in gevaar brengt.

§ 2. De zwangerschapsafbreking bedoeld in § 1 mag alleen worden uitgevoerd onder de volgende voorwaarden :

1° de zwangerschapsafbreking moet worden verricht door een geneesheer in een ziekenhuis of gespecialiseerd centrum waaraan een opvang- en voorlichtingsdienst verbonden is en dat door de bevoegde overheid is erkend onder de door haar te bepalen voorwaarden;

2° de zwangerschap mag alleen dan worden afgebroken indien de vrouw vooraf de in het 1° bedoelde opvang- en voorlichtingsdienst geraadpleegd heeft waar zij daadwerkelijke hulp en raad heeft gekregen over de middelen waarop zij een beroep kan doen voor de oplossing van de problemen die door haar toestand zijn ontstaan, met name met het oog op het behouden van haar kind, en waar zij eveneens nauwkeurige en omstandige inlichtingen heeft gekregen inzonderheid over de bijstand en de voordelen die bij wet, decreet of ordonnantie worden toegekend aan de gezinnen, de zwangere vrouwen, de al dan niet gehuwde moeders en hun kinderen, evenals over de wettelijke adoptiemogelijkheden; de vermoedelijke vader neemt, telkens als dit mogelijk is, deel aan de raadpleging;

3° de zwangerschap mag eerst worden afgebroken vanaf de zevende dag na die waarop de zwangere vrouw zich voor het eerst tot de geneesheer heeft gewend om haar zwangerschap te laten afbreken en de opvang- en voorlichtingsdienst geraadpleegd heeft.

Art. 350ter. — De geneesheer tot wie een vrouw zich wendt om haar zwangerschap te laten afbreken onder de voorwaarden bepaald in artikel 350bis, moet voldoen aan de volgende verplichtingen :

1° hij moet de vrouw helpen opdat zij zich bewust wordt van de verantwoordelijkheid die zij draagt;

2° hij moet de vrouw inlichten over de onmiddellijke of latere gezondheidsrisico's waaraan zij zich blootstelt door het afbreken van de zwangerschap;

3° hij moet, onder meer op basis van het schriftelijk verslag van de opvang- en voorlichtingsdienst, zich ervan vergewissen dat de vrouw deze dienst geraadpleegd heeft, dat zij de in artikel 350bis, § 2, 2°, bedoelde hulp

N° 4 DE MM. LAURENT, BEAUFAYS ET CONSORTS

Art. 2bis (nouveau)

Insérer un article 2bis (nouveau), libellé comme suit :

« Art. 2bis. — Dans le même code, sont insérés les articles 350bis à 350quinquies (nouveaux), libellés comme suit :

Art. 350bis. — § 1er. Ne sera pas considérée comme infraction, l'interruption volontaire de grossesse pratiquée à la demande de la femme dans les douze semaines de la conception, conformément aux dispositions prévues par le § 2, lorsque la poursuite de la grossesse met en péril grave sa santé dans ses composantes physique, mentale ou sociale.

§ 2. L'interruption volontaire de grossesse visée au § 1er ne peut avoir lieu que dans les conditions suivantes :

1° elle doit être pratiquée par un médecin, dans un établissement de soins, hospitalier ou extra-hospitalier, doté d'un service d'accueil et d'information agréé par les autorités compétentes dans les conditions qu'elles déterminent;

2° elle ne peut intervenir que si la femme a préalablement consulté le service d'accueil et d'information visé au 1°, et y a effectivement reçu une assistance et des conseils appropriés sur les moyens auxquels elle pourrait avoir recours pour résoudre les problèmes posés par sa situation en vue notamment de lui permettre de garder son enfant, ainsi que des informations précises et circonstanciées entre autres, sur les aides et avantages prévus par la loi, le décret ou l'ordonnance, aux familles, aux femmes enceintes, aux mères célibataires ou non et à leurs enfants, et sur les possibilités légales d'adoption; chaque fois que cela est possible, le père présumé participe à la consultation;

3° elle ne peut avoir lieu au plus tôt qu'à partir du septième jour qui suit la date à laquelle la femme enceinte a consulté pour la première fois le médecin sollicité en vue d'interrompre sa grossesse ainsi que le service d'accueil et d'information.

Art. 350ter. — Tout médecin sollicité d'interrompre une grossesse dans les conditions prévues à l'article 350bis est soumis aux obligations suivantes :

1° il doit aider la femme à prendre conscience de ses responsabilités;

2° il doit informer la femme des risques actuels ou futurs qu'elle encourt pour sa santé en raison de l'interruption de grossesse;

3° il doit s'assurer, notamment sur la base d'un rapport écrit émanant du service d'accueil et d'information que la femme a consulté ce dernier et a effectivement reçu l'aide et les informations visées à l'ar-

en inlichtingen inderdaad gekregen heeft en dat aan de in artikel 350bis, §§ 1 en 2, bedoelde voorwaarden voldaan is;

4° op de dag van de ingreep moet hij de vrouw schriftelijk laten verklaren dat zij met de zwangerschapsafbreking instemt;

5° hij moet een dossier aanleggen waarin zijn opgenomen :

— een verslag over de redenen waarom hij heeft gemeend de zwangerschap te moeten afbreken, met vermelding van de datum van het eerste bezoek van de vrouw en de datum waarop de zwangerschap is afgebroken;

— het verslag van de opvang- en voorlichtingsdienst die de vrouw geraadpleegd heeft;

— de in het 4° bedoelde schriftelijke verklaring van de zwangere vrouw.

Het aan het nationaal college overgezonden dossier moet anoniem worden opgesteld.

6° hij moet de vrouw nauwkeurig informatie verstrekken over de verschillende anticonceptiemiddelen;

7° de geneesheer mag van de patiënte geen honorarium eisen naast die waarin de nomenclatuur van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering voorziet, ongeacht de toestand van de patiënte op het stuk van ziekte- en invaliditeitsverzekering, de omstandigheden van haar opneming in het ziekenhuis, in voorkomend geval, haar bijzondere eisen.

Art. 350quater. — Geen geneesheer, geen verpleger of verpleegster, geen lid van het medisch en paramedisch personeel kan gedwongen worden medewerking te verlenen aan een zwangerschapsafbreking.

De geneesheer die weigert een dergelijke ingreep te verrichten, is gehouden de vrouw bij haar eerste bezoek in kennis te stellen van zijn weigering om een zwangerschap af te breken.

Art. 350quinquies. — Na de twaalfde week te rekenen van de verwekking, wordt de zwangerschapsafbreking niet als een misdrijf beschouwd :

— wanneer de voortzetting van de zwangerschap het leven van de moeder bedreigt of haar lichamelijke gezondheid ernstig in gevaar brengt;

— wanneer vaststaat dat de foetus zich zodanig zal ontwikkelen dat er een kind geboren zal worden dat niet levensvatbaar is.

Naast de verplichtingen opgelegd door de artikelen 350bis en 350ter, mag de zwangerschap niet worden afgebroken tenzij de geneesheer tot wie de vrouw zich wendt, zich, gelet op de toestand van de zwangere vrouw of van het kind, verzekerd heeft van de medewerking van twee geneesheren die beschouwd worden als specialisten ter zake en wier verslagen bij het dossier moeten worden gevoegd ».

VERANTWOORDING

1. Met betrekking tot artikel 350.

Volgens die grondstelling moet abortus door de maatschappij veroordeeld worden omdat er een aanslag wordt gepleegd op een menselijk leven in wording.

ticle 350bis, § 2, 2°, et que les conditions de l'article 350bis, §§ 1° et 2, sont remplies;

4° il doit recueillir, le jour de l'intervention le consentement écrit de la femme à l'interruption de grossesse;

5° il doit établir un dossier contenant :

— un rapport sur les conditions dans lesquelles il a estimé devoir pratiquer l'interruption de grossesse, avec l'indication de la date de la première visite de la femme ainsi que celle du jour où l'interruption de grossesse est pratiquée;

— le rapport du service d'accueil et d'information que la femme a consulté;

— la déclaration écrite de la femme enceinte, visée au 4°.

Le dossier transmis au Collège national doit être conçu sous forme anonyme.

6° il doit informer la femme de manière précise sur les différentes méthodes contraceptives;

7° le médecin ne peut réclamer à la patiente aucun honoraire supplémentaire à ceux prévus dans la nomenclature de l'Institut national d'assurance maladie-invalidité quelles que soient la situation de la patiente en matière d'assurance maladie-invalidité, ses conditions d'hospitalisation ou ses éventuelles exigences particulières.

Art. 350quater. — Aucun médecin, aucun infirmier ou infirmière, aucun auxiliaire médical et para-médical n'est tenu de concourir à une interruption de grossesse.

Tout médecin sollicité est tenu d'informer l'intéressée dès la première visite de son refus de pratiquer une interruption volontaire de grossesse.

Art. 350quinquies. — Au-delà de la douzième semaine de la conception, ne sera pas considérée comme infraction, l'interruption de grossesse pratiquée :

— lorsque la poursuite de la grossesse menace la vie de la mère ou met en péril grave sa santé physique;

— ou lorsqu'il est certain que le développement du foetus aboutira à la naissance d'un enfant non viable.

Dans ces cas, outre les obligations prévues à l'article 350bis et 350ter, aucune interruption de grossesse ne peut être pratiquée que si le médecin sollicité s'est adjoint le concours de deux médecins considérés comme spécialistes en raison de l'état de la femme enceinte ou de l'enfant et dont les rapports seront joints au dossier ».

JUSTIFICATION

1. En ce qui concerne l'article 350.

Ce texte est un texte de principe qui affirme que, comme un avortement constitue une atteinte à une vie humaine en devenir, il importe que la société le condamne.

Dit artikel is zowel van toepassing op een geneesheer als op een niet-geneesheer die een zwangerschap heeft afgebroken. Er zij onderstreept dat de wet in de eerste plaats tot doel heeft clandestiene zwangerschapsafbrekingen — en in het bijzonder zwangerschapsafbrekingen die worden uitgevoerd door niet-geneesheren in bijzonder gevaarlijke omstandigheden — te voorkomen.

Er moet in iedere strafrechtelijke bepaling een verband bestaan tussen de ernst van de daad en de sanctie.

Door de mogelijke sanctie te beperken tot drie maanden gevangenisstraf, wordt de indruk gewekt dat abortus niet een uitermate afkeurenswaardige daad is.

2. Met betrekking tot de invoering van artikel 350bis.

A. Artikel 350 stelt als beginsel dat abortus strafbaar is omdat daarbij een aanslag wordt gepleegd op een menselijk leven in wording.

Nog nooit werd zo sterk de aandacht gevestigd op de eerbied voor het leven als tijdens de jongste decennia in talrijke internationale akten :

— In de Universele Verklaring van de rechten van de mens, aangenomen en afgekondigd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 10 december 1948, waarin staat : « Een ieder heeft recht op leven ».

— In het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950, waarin staat : « Het recht van een ieder op het leven wordt beschermd door de wet. »

— In het Internationaal Verdrag betreffende de burgerrechten en de politieke rechten, aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 16 december 1966, waarin staat : « Een ieder bezit een inherent recht op het leven. Dit recht wordt door de wet beschermd. Niemand mag naar willekeur van zijn leven worden beroofd ».

— In de Verklaring van de Rechten van het Kind, afgekondigd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in een resolutie van 20 november 1959, waarin staat dat « het kind op grond van zijn lichamelijke en geestelijke onrijpheid bijzondere bescherming en zorg nodig heeft, met inbegrip van geëigende wettelijke bescherming, zowel vóór als na de geboorte ».

— In Aanbeveling n° 874 van 1979 betreffende een Europees Handvest van de rechten van het kind, waarin vermeld staat dat de rechten van ieder kind op leven vanaf de bevruchting, op huisvesting, op behoorlijke opvoeding en een geschikt leefklimaat erkend moeten worden en dat de nationale regeringen de verplichting moeten aanvaarden om alles in het werk te stellen voor het integraal in toepassing brengen van die rechten.

Alhoewel elke aanslag op het leven moet worden veroordeeld, dient erkend te worden dat de vrouw die haar zwangerschap zou uitdragen, in sommige gevallen kan komen te staan voor een situatie waarbij verschillende waarden met elkaar in strijd zijn.

Het begrip « waarde » is ongetwijfeld subjectief, maar is in zoverre objectiveerbaar dat er rond dat begrip een maatschappelijke consensus tot stand kan komen.

Geplaatst voor de verdediging van het leven dat zij in zich draagt en voor waarden waaraan zij gehecht is en die ernstig in gevaar komen, zal de vrouw een keuze maken, dat wil zeggen dat zij een beslissing zal nemen in een waardenconflict.

Cet article vise tant le médecin que le non médecin qui aura fait avorter la femme. Il y a lieu de rappeler que l'objectif premier de la loi est de supprimer les avortements clandestins et en particulier les avortements pratiqués par des non médecins dans des conditions particulièrement dangereuses.

Il n'est pas douteux qu'il y a dans toute disposition de droit pénal une relation entre la gravité de l'acte et la sanction.

En réduisant jusqu'à trois mois d'emprisonnement la sanction possible, on donne l'impression que l'avortement n'est pas un acte hautement condamnable.

2. En ce qui concerne l'insertion d'un article 350bis.

A. L'article 350 pose le principe de la condamnation de l'avortement parce que celui-ci constitue une atteinte à une vie humaine en devenir.

Jamais au cours des dernières décennies, le respect de la vie n'a été affirmé avec autant de fermeté dans de nombreux actes internationaux :

— Dans la Déclaration Universelle des Droits de l'Homme adoptée et proclamée par l'Assemblée générale des Nations Unies, le 10 décembre 1948 où il est indiqué : « Tout individu a droit à la vie ».

— Dans la Convention européenne de sauvegarde des Droits de l'Homme et des libertés fondamentales, signée à Rome le 4 novembre 1950, qui affirme que « Le droit de toute personne à la vie est protégé par la loi ».

— Dans le Pacte international relatif aux droits civils et politiques, adopté par l'Assemblée Générale des Nations Unies le 16 décembre 1966 où l'on peut lire : « Le droit à la vie est inhérent à la personne humaine. Ce droit doit être protégé par la loi. Nul ne peut être arbitrairement privé de la vie ».

— Dans la Déclaration des Droits de l'Enfant, proclamée par l'Assemblée Générale des Nations Unies dans sa résolution du 20 novembre 1959 où il est indiqué : « L'enfant, en raison de son manque de maturité physique et intellectuelle, a besoin d'une protection spéciale, notamment d'une protection juridique appropriée avant comme après la naissance ».

— Dans la Recommandation 874 de 1979 relative à une Charte européenne des Droits de l'Enfant où il est prévu : « Que les droits de chaque enfant à la vie dès le moment de la conception, au logement, à une nourriture convenable et à un environnement adéquat, doivent être reconnus et les gouvernements nationaux doivent accepter l'obligation de tout mettre en oeuvre pour permettre l'application intégrale de ces droits ».

Si donc toute atteinte à la vie doit être condamnée, il faut reconnaître que dans certains cas, la femme peut, en raison de la prolongation de sa grossesse, être confrontée à une situation de conflits de valeurs.

Sans doute le concept de « valeurs » est-il subjectif, mais il contient un minimum d'objectivisation dans la mesure où ce concept peut faire l'objet d'un certain consensus social.

Confrontée à la défense de la vie qu'elle porte en elle et à des valeurs auxquelles elle est attachée et qui sont gravement mises en péril, la femme va opérer un choix, c'est-à-dire qu'elle va se déterminer par rapport à un conflit de valeurs.

In sommige gevallen zou de wetgever op die keuze geen straf mogen stellen, omdat die keuze te persoonlijk van aard is, nauw verbonden met de menselijke natuur zelf.

Maar indien het recht in sommige omstandigheden aanvaardt dat een persoonlijke keuze wordt gemaakt, zonder dat dit betekent dat abortus als een rechtmatige daad erkend wordt, moet de wetgever de omstandigheden waarin dat kan gebeuren ook uiterst gedetailleerd en nauwkeurig omschrijven om te beletten dat abortus als een gewone ingreep beschouwd gaat worden.

Hij moet bijgevolg in de wet zo nauwkeurig mogelijk de criteria vaststellen met behulp waarvan kan worden geoordeeld of een zwangerschapsafbreking al dan niet wettig is, om tot een zo groot mogelijke rechtszekerheid te komen.

De zwangere vrouw die overweegt haar zwangerschap af te breken, de geneesheer die de zwangerschap afbreekt en de strafrechter die als laatste moet oordelen of de wet correct is toegepast, moeten de toestand kunnen beoordelen met behulp van duidelijk omschreven criteria, die zo objectief mogelijk door de wetgever zijn omschreven.

Die criteria moeten het Nationaal College ook in staat stellen de toepassing van de wet te beoordelen en te controleren.

In de voorgestelde tekst wordt bijgevolg gepreciseerd dat de bepalingen die zwangerschapsafbreking strafbaar stellen, niet worden toegepast indien de voortzetting van de zwangerschap de gezondheid van de vrouw uit een lichamelijk, geestelijk of sociaal oogpunt ernstig in gevaar brengt.

De begrippen « ernstig gevaar » en « gezondheid » zijn welbekend in het recht en meer bepaald in het strafrecht.

De uitdrukking « ernstig gevaar » moet restrictief worden uitgelegd, terwijl het begrip « gezondheid » erg ruim is.

De Wereldgezondheidsorganisatie heeft gezondheid omschreven als « een toestand van volledig lichamelijk, mentaal en sociaal welzijn, die niet alleen bestaat in het niet ziek of gebrekkig zijn ».

De wettekst laat dus zeer veel ruimte voor interpretatie. In 1977 was de christen-democratische commissie, die werd voorgezeten door de heer Harmel, van oordeel dat de beoordeling van die gezondheidstoestand moet steunen op een algemene evaluatie van alle gegevens die eigen zijn aan elk individueel geval.

Het spreekt vanzelf dat de gezondheidstoestand rechtstreeks verband houdt met de bestaansvoorwaarden van de vrouw, die ernstig in gevaar moeten zijn.

B. Bovendien mag de zwangerschap alleen onder de volgende voorwaarden worden afgebroken :

1. Abortus is een ernstige ingreep, aangezien een ongeboren menselijk leven wordt vernietigd. De wetgever moet er dan ook voor zorgen dat het aantal beperkt blijft en dat de wetgeving « objectief » gesproken een afschrikwekkende werking heeft. Daarom worden er twee eisen gesteld, nl. de opvang van de vrouw en de bedenktijd :

— Een zwangerschap mag niet worden afgebroken zonder opvang en voorlichting van de vrouw. De dienst die belast is met deze dubbele taak, moet in tijd en ruimte nauw samenwerken met de arts.

Het opvangen van de vrouw betekent meer dan haar alleen informatie geven, want dat zou beperkt kunnen blijven tot onpersoonlijke of zuiver formele inlichtingen. Het betekent dat een multidisciplinair team met psychosociale en juridische ervaring zich op menselijke en edelmoo- dige wijze inzet om in de eerste plaats te luisteren naar de vrouw en haar vervolgens te helpen, zodat zij zich grondig

Ce choix qu'elle va opérer, dans certains cas, le législateur ne devrait pas le sanctionner pénalement, parce qu'il a un caractère trop personnel, intimement lié qu'il est à la nature profonde de la personne.

Mais si le droit accepte, dans certaines circonstances, de s'incliner devant des choix personnels sans que cela puisse impliquer de sa part une légitimation de l'avortement, le législateur doit préciser et circonscrire ces circonstances afin d'éviter toute banalisation de l'avortement.

Il lui appartient donc de déterminer le plus précisément possible dans la loi les critères à l'aide desquels juger si un avortement est légal ou pas afin d'assurer une sécurité juridique maximale.

La femme enceinte qui envisage d'interrompre sa grossesse, le médecin qui pratique l'interruption et le juge pénal à qui échoit en dernière instance la tâche de contrôler l'application correcte de la loi doivent pouvoir apprécier les situations à l'aide des critères clairement définis et objectifs dans toute la mesure du possible par le législateur.

Ces critères doivent également permettre au Collège national d'évaluer et de contrôler l'application de la loi.

Le texte proposé précise en conséquence que les dispositions sanctionnant l'avortement ne trouvent pas à s'appliquer lorsque la poursuite de la grossesse met en péril grave la santé de la femme dans ses composantes physique, mentale ou sociale.

Les notions de « péril grave » et de « santé » sont bien connues en droit et particulièrement en droit pénal.

Si les termes de « péril grave » impliquent une appréciation restrictive, la notion de « santé » au contraire est fort large.

L'Organisation Mondiale de la Santé a défini la santé comme « un état de complet bien être physique, mental et social, ne consistant pas seulement en l'absence de maladie ou d'infirmité ».

Le texte législatif laisse donc la plus grande liberté d'interprétation. En 1977, la Commission sociale chrétienne présidée par Monsieur Harmel estimait que l'appréciation de cet état de santé doit se baser sur une évaluation globale de tous les éléments propres à chaque cas individuel.

L'état de santé doit bien entendu être en relation directe avec les conditions de la vie de la femme lesquelles doivent être mises gravement en danger.

B. Il faut en outre que l'avortement soit pratiqué dans les conditions suivantes :

1. L'avortement constituant un acte grave, dans la mesure où il supprime une vie humaine en devenir, le législateur se doit de faire en sorte que leur nombre soit limité et que la législation ait un effet « objectivement » dissuasif. d'où une double exigence d'accueil et de délai de réflexion :

— L'I.V.G. ne peut être envisagée hors d'un environnement d'accueil et d'information. Le service chargé de cette double mission travaillera en étroite collaboration avec le praticien dans une unité de temps et de lieu.

La notion d'accueil exige plus qu'une simple information toujours susceptible de rester impersonnelle ou purement formelle. Elle implique l'investissement humain et généreux d'une équipe pluridisciplinaire à caractère psycho-social et juridique qui avant toutes choses écoute, et ensuite assiste humainement la femme et l'amène à une réflexion approfondie relativement à l'acte qu'elle va poser et l'informe com-

kan bezinnen over de ingreep die zij wil ondergaan, en die haar volledig op de hoogte brengt van alle maatregelen waarvoor zij in aanmerking komt tijdens en na haar zwangerschap, zodat zij in voorkomend geval haar kind kan behouden.

De opvangstructuur heeft dus hoofdzakelijk een positieve taak, die moet worden uitgevoerd rekening houdend zowel met de toestand van de moeder als met de belangen van het verwekte kind.

Het verdient uiteraard de voorkeur dat bij de opvang ook de vader wordt betrokken, wanneer de zwangerschap voor hem niet verborgen is gehouden en hij betrokken wil worden bij de begeleiding die aan de vrouw wordt gegeven.

De tekst voorziet niet in een bijzondere bepaling met betrekking tot ongehuwde zwangere vrouwen. Binnen de dienst moet bijzondere aandacht worden besteed aan de opvang van minderjarigen. Daarom dient de P.S.C. een voorstel van decreet in, dat ertoe strekt de samenstelling van de erkende centra te wijzigen.

Inzake de instemming van de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen, is het gemene recht van toepassing.

— Er wordt een bedenktijd opgelegd van zeven dagen na het eerste bezoek bij de arts en het gesprek met de opvang- en voorlichtingsdienst om de vrouw in staat te stellen een bewuste keuze te maken en de verschillende mogelijkheden die door de opvangdienst zijn voorgesteld, zorgvuldig te onderzoeken.

2. Bovendien moet de zwangerschap worden afgebroken in goede medische en menselijke omstandigheden. Dat betekent dat er twee eisen zijn waaraan de vrouw en de arts zich niet kunnen onttrekken. De zwangerschapsafbreking mag alleen worden uitgevoerd in een instelling voor gezondheidszorg waar er voldoende medische deskundigheid aanwezig is en voldoende waarborgen zijn inzake materieel, lokalen en hygiëne.

De officiële erkenning van ziekenhuizen en gespecialiseerde centra zal verhinderen dat abortus in de clandestiniteit wordt uitgevoerd, en daaronder valt ook abortus in de praktijkruimte van een arts.

3. Met betrekking tot de invoeging van artikel 350ter in het Strafwetboek.

Een van de belangrijkste taken van de arts, samen met het opvangteam, is de voorlichting. Maar hij heeft nog een andere taak die volgens ons uitdrukkelijk in de wet vermeld moet worden, ook al lijkt dat vanzelfsprekend, namelijk de plicht om de betrokkenen ten volle bewust te maken van de verantwoordelijkheid die zij dragen en hen daarbij te helpen.

Daarmee bedoelen wij niet dat de arts andermans geweten onder druk moet zetten en nog minder dat hij anderen een schuldgevoel moet bijbrengen. De arts zal echter geen twijfel mogen laten bestaan over het feit dat zwangerschap niets anders is dan de eerste ontwikkeling van een volwaardig nieuw menselijk leven.

De arts zal nog, op basis van een verslag van de opvang- en voorlichtingsdienst, zich ervan moeten vergewissen dat de vrouw deze dienst geraadpleegd heeft, dat zij de wenselijke en gewenste hulp inderdaad gekregen heeft en dat is voldaan aan de voorwaarden van artikel 350. Deze taak zal worden vergemakkelijkt door een nauwe samenwerking met het opvangteam.

Er moet een dossier worden aangelegd waarin de volgende gegevens moeten voorkomen :

- de schriftelijke toestemming van de zwangere vrouw;
- het verslag van de opvang- en voorlichtingsdienst;
- het eigen medisch verslag waarin de arts onder meer de redenen aangeeft waarom hij gemeend heeft de zwanger-

plètement de toutes les mesures dont elle peut bénéficier pendant et après sa grossesse, ce qui peut, éventuellement, lui permettre de garder son enfant.

La mission de la structure d'accueil est donc essentiellement positive et doit être exercée en tenant compte à la fois de la situation de la mère et de l'intérêt de l'enfant conçu.

Il est évidemment préférable que la procédure d'accueil se réalise avec le père présumé de l'enfant lorsque la grossesse ne lui a pas été dissimulée et qu'il est désireux de suivre l'encadrement offert à la femme.

Le texte ne prévoit pas de disposition particulière relative aux femmes enceintes et célibataires. L'accueil des mineures au sein du service requiert une attention particulière. C'est la raison pour laquelle le P.S.C. dépose une proposition de décret visant à modifier la composition des centres agréés.

En ce qui concerne le consentement de ceux qui exercent l'autorité parentale, le droit commun est d'application.

— Un délai de réflexion de 7 jours suivant la première visite chez le médecin et la rencontre avec le service d'accueil et d'information est imposé pour permettre à la femme de décider en toute connaissance de cause et d'analyser attentivement les différentes solutions proposées par le centre d'accueil.

2. En outre, l'IVG doit être pratiquée dans de bonnes conditions médicales et humaines. Ce principe implique deux impératifs auxquels femme et médecin doivent se soumettre. L'IVG ne peut intervenir que dans un milieu sanitaire doté des compétences médicales suffisantes et d'un support satisfaisant en matière de matériel, de locaux et d'hygiène.

La nécessaire reconnaissance officielle des centres hospitaliers et extra-hospitaliers rejette ainsi toute clandestinité, en ce compris l'avortement effectué dans un cabinet médical privé.

3. En ce qui concerne l'insertion d'un article 350ter dans le Code pénal.

Informé est une des premières tâches médicales partagées avec l'équipe d'accueil. Il en est une autre qui nous paraît devoir être inscrite en toutes lettres dans la loi, même si cela semble aller de soi, c'est le devoir d'éclairer la conscience des acteurs et de les aider à assumer leurs responsabilités.

A ce propos, il ne s'agit aucunement d'exercer des pressions sur la conscience d'autrui, encore moins de chercher à culpabiliser. Le médecin s'interdira cependant de laisser dans l'ombre la réalité objective de la grossesse qui n'est autre que l'évolution débutante d'un être humain original à part entière.

Le médecin devra encore s'assurer, par un rapport émanant du service d'accueil et d'information, que la femme a bien consulté ce service, a effectivement reçu l'aide souhaitable et souhaitée et que les conditions prévues par l'article 350 sont bien remplies. Une étroite collaboration avec l'équipe d'accueil l'y aidera.

Un dossier sera constitué, dans lequel figureront :

- le consentement écrit de la femme enceinte;
- le rapport du service d'accueil et d'information;
- le propre rapport médical mentionnant notamment les raisons pour lesquelles le médecin a estimé devoir pra-

schap te moeten afbreken, de data van het eerste bezoek en van de zwangerschapsafbreking, evenals de gewone medische gegevens betreffende de vrouw en haar gynaecologische en obstetrische anamnese.

De arts, of hij met de ziekteverzekering een overeenkomst gesloten heeft of niet, mag in geen geval uit winstbejag overgaan tot zwangerschapsafbreking.

4. Met betrekking tot de invoeging van artikel 350^{quater} in het Strafwetboek.

Deze bepaling beoogt ieders vrijheid te eerbiedigen, maar verplicht de arts de vrouw bij haar eerste bezoek op de hoogte te brengen van zijn eventuele weigering de ingreep uit te voeren, zodat zij zich ook snel tot iemand anders kan wenden. Het spreekt vanzelf dat de arts op elk ogenblik van zijn optreden zijn gewetensvrijheid behoudt.

5. Met betrekking tot de invoeging van artikel 350^{quinquies} in het Strafwetboek.

Na 12 weken zijn er slechts twee bijzonder ernstige redenen die een zwangerschapsafbreking kunnen rechtvaardigen.

1. Het nieuwe artikel 350^{quinquies} beoogt het geval van een therapeutische abortus.

Die is alleen toegestaan wanneer de ingreep de laatste medische behandeling is waarmee het leven of de lichamelijke gezondheid van de moeder gered kan worden.

2. De tweede mogelijkheid van zwangerschapsafbreking na twaalf weken betreft het geval waarin vaststaat dat het kind niet levensvatbaar zal zijn; in dat geval heeft het geen zin de vrouw haar zwangerschap te laten uitdragen, aangezien dat bij de moeder een nog veel zwaarder trauma kan veroorzaken.

N° 5 VAN DE HEREN LAURENT, BEAUFAYS c.s.

Art. 3

Dit artikel vervangen door de volgende bepaling :

« Art. 3. — Artikel 351 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

« Artikel 351. — § 1. De vrouw die opzettelijk een vruchtafdrijving laat verrichten buiten de voorwaarden gesteld in artikel 350bis wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 350.

§ 2. De geneesheer die een zwangerschapsafbreking heeft uitgevoerd zonder te voldoen aan de verplichtingen bepaald in artikel 350ter of 350quinquies, tweede lid, wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 350 ».

VERANTWOORDING

Volgens de grondstelling die verwoord is in artikel 351 moet abortus door de maatschappij veroordeeld worden omdat er een aanslag wordt gepleegd op een menselijk leven in wording. Er moet in iedere strafrechtelijke bepaling een verband bestaan tussen de ernst van de daad en de sanctie. Door de mogelijke sanctie te beperken, wordt de indruk gewekt dat abortus niet een uitermate afkeurenswaardige daad is. Het verdient dan ook de voorkeur de thans bestaande straffen te handhaven.

tiquer l'IVG avec les dates de la première visite et de l'IVG, ainsi que les données médicales courantes concernant la patiente et ses antécédents gynéco-obstétricaux.

En aucun cas, le médecin ne peut exploiter l'interruption de grossesse dans un but de lucre, qu'il soit conventionné ou non.

4. En ce qui concerne l'insertion d'un article 350^{quater} dans le Code pénal.

Cette disposition vise à respecter la liberté de chacun mais elle oblige le médecin à informer la patiente, dès la première visite, de son refus d'intervention, afin que celle-ci puisse rapidement prendre ses dispositions. Il est bien entendu que le médecin garde sa liberté de conscience à tout moment de la procédure.

5. En ce qui concerne l'insertion d'un article 350^{quinquies} dans le Code pénal.

Au-delà de douze semaines, seules deux raisons exceptionnellement graves peuvent légitimer une interruption volontaire de grossesse.

1. Le nouvel article 350^{quinquies} envisage tout d'abord l'hypothèse de l'avortement thérapeutique.

Ce dernier n'est autorisé que lorsqu'il s'impose pour sauvegarder la vie ou la santé physique de la mère.

2. Cet article prévoit également qu'est excepté des dispositions de l'article 350, l'avortement pratiqué au-delà des douze semaines lorsqu'il est certain que l'enfant ne sera pas viable; dans ce cas, il est inutile de laisser la grossesse se dérouler vers une fin que l'on sait inéluctable, et de causer ainsi un traumatisme encore plus grave pour la mère.

N° 5 DE MM. LAURENT, BEAUFAYS ET CONSORTS

Art. 3

Remplacer cet article par la disposition suivante :

« Art. 3. — L'article 351 du même code est remplacé par la disposition suivante :

« Article 351. — § 1er. La femme qui volontairement aura fait pratiquer un avortement en dehors des conditions prévues à l'article 350bis sera punie des peines prévues à l'article 350.

§ 2. Le médecin qui aura pratiqué un avortement sans respecter les obligations prévues aux articles 350ter ou 350quinquies, alinéa 2, sera puni des peines prévues à l'article 350 ».

JUSTIFICATION

Le texte actuel de l'article 351 est un texte de principe qui affirme que comme un avortement constitue une atteinte à une vie humaine en devenir, il importe que la société le condamne. Il n'est pas douteux qu'il y a dans toute disposition de droit pénal une relation entre la gravité de l'acte et la sanction. En réduisant la sanction possible, on donne l'impression que l'avortement n'est pas un acte hautement condamnable. Aussi est-il préférable de maintenir les peines prévues actuellement.

N° 6 VAN DE HEREN LAURENT, BEAUFAYS c.s.

Art. 4

Dit artikel weglaten.

VERANTWOORDING

Dit amendement beoogt de handhaving van artikel 352 van het Strafwetboek, dat zwaardere straffen voorschrijft dan artikel 350. Uiteraard anders dan onder de in artikel 350bis bepaalde voorwaarden heeft het betrekking op gevallen waarbij de middelen gebruikt om de zwangerschap af te breken, de dood ten gevolge hebben gehad. Er is immers geen reden om niet in zwaardere straffen te voorzien wanneer de arts die de zwangerschap heeft afgebroken in andere dan door de wet toegelaten omstandigheden, ook nog de dood van de vrouw heeft veroorzaakt.

N° 7 VAN DE HEREN LAURENT, BEAUFAYS c.s.

Art. 5

Dit artikel vervangen door de volgende bepaling :

« Art. 5. – Artikel 353 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« § 1. Er wordt een nationaal evaluatie- en controlegecollege voor de toepassing van de bepalingen van de artikelen 350bis, 350ter en 350quinquies ingesteld, waarvan de organisatie en de werkwijze worden bepaald bij in Ministerraad overlegd koninklijk besluit.

§ 2. Het college bestaat uit 12 leden van wie 7 vrouwen, gekozen uit prominenten die, wegens hun deskundigheid, door hun gelijken als zodanig zijn erkend. De samenstelling is als volgt :

1° vier werken die doctoren in de geneeskunde, met inachtneming van de taalpariteit door de Koning benoemd uit een lijst voorgedragen door de Nationale Orde van geneesheren;

2° vier advocaten, sedert ten minste tien jaar werkzaam en ingeschreven op de tabel van de Orde van advocaten, met inachtneming van de taalpariteit door de Koning benoemd uit een lijst voorgedragen door de Nationale Orde van advocaten;

3° vier andere leden die door het college zelf worden gecoöpteerd.

De leden van het college worden benoemd voor een termijn van vier jaar, die kan worden verlengd.

§ 3. Het college is belast met het toezicht op de naleving van de bepalingen van de artikelen 350bis tot 351.

Het college kan bij de erkende instellingen alle inlichtingen opvragen die noodzakelijk zijn om na te gaan of de hierboven bedoelde bepalingen zijn nage-

N° 6 DE MM. LAURENT, BEAUFAYS ET CON-SORTS

Art. 4

Supprimer cet article.

JUSTIFICATION

Le présent amendement vise à maintenir l'article 352 du Code pénal qui augmente les peines prévues à l'article 350 lorsque les moyens employés dans le but de faire avorter la femme en dehors évidemment des conditions prévues à l'article 350bis auront causé la mort. Il n'existe en effet aucune raison de ne pas augmenter les peines lorsque le médecin qui aura pratiqué un avortement en dehors des conditions autorisées par la loi aura, en outre, causé la mort de la femme.

N° 7 DE MM. LAURENT, BEAUFAYS ET CON-SORTS

Art. 5

Remplacer cet article par la disposition suivante :

« Art. 5. – L'article 353 du même code est remplacé par les dispositions suivantes :

« § 1er. Il est institué un Collège national d'évaluation et de contrôle de l'application des dispositions des articles 350bis, 350ter et 350quinquies dont les modalités d'organisation et de fonctionnement seront déterminées par arrêté royal délibéré en conseil des ministres.

§ 2. Le collège est composé de 12 membres, dont 7 membres féminins, choisis parmi les personnalités reconnues par leurs pairs pour leurs compétences, se répartissant comme suit :

1° 4 docteurs en médecine en exercice nommés par le Roi selon la parité linguistique sur présentation d'une liste établie par l'Ordre national des médecins;

2° 4 avocats exerçant depuis au moins 10 ans, inscrits à un tableau de l'Ordre des avocats nommés par le Roi, selon la parité linguistique sur présentation d'une liste établie par l'Ordre national des avocats;

3° 4 autres membres cooptés par le collège même.

Les membres du collège sont nommés pour une durée de 4 ans renouvelable.

§ 3. Le collège est chargé de veiller au respect des dispositions des articles 350bis à 351.

Le collège peut se faire communiquer par les établissements agréés tous les renseignements nécessaires à la vérification du respect des dispositions visées ci-

leefd, op voorwaarde dat de anonimiteit van de vrouw gewaarborgd blijft.

Jaarlijks stelt het college een volledig en nauwkeurig verslag op over de stand van zaken op het gebied van zwangerschapsafbreking in België en zendt het aan de Minister van Justitie, aan de Ministers tot wier bevoegdheid de volksgezondheid behoort, en aan het Parlement.

Het college verstrekt terzake advies aan de bevoegde Ministers en doet hen voorstellen.

§ 4. Elke geneesheer die behandelingen uitvoert gericht op het afbreken van een zwangerschap, moet om de drie maanden aan het college de volgende anonieme inlichtingen zenden :

1° het aantal zwangerschapsafbrekingen die hij tijdens die periode heeft verricht, alsook de centra waar hij ze heeft verricht;

2° de redenen waarom hij heeft gemeend die zwangerschappen te moeten afbreken;

3° voor elke behandelde vrouw : de duur van de zwangerschap, het aantal voorgaande zwangerschappen en zwangerschapsafbrekingen, de leeftijd, de provincie waar de woonplaats gelegen is of het land indien de vrouw in het buitenland woont, de burgerlijke staat en het aantal kinderen.

Niet-naleving van het bepaalde in deze paragraaf wordt gestraft met geldboete van 100 frank tot 200 frank.

§ 5. De werkingskosten van het college komen ten laste van de begroting van het Ministerie van Justitie ».

VERANTWOORDING

Het college ingesteld door artikel 353 is een onafhankelijk orgaan dat er moet op toezien dat de wet correct wordt toegepast en te dien einde moet beschikken over de informatiemiddelen die het voor het uitoefenen van zijn taken nodig heeft.

Het moet elk jaar een volledig en nauwkeurig rapport opstellen over de zwangerschapsafbreking in België. Het moet dat rapport overzenden aan de Minister van Justitie, aan de ministers die bevoegd zijn voor volksgezondheid en aan het Parlement. Het Parlement moet de terzake bevoegde ministers kunnen interpellieren.

Het moet vooral een positieve rol spelen en blijk geven van openheid : de centra helpen de wet naar de letter en naar de geest na te leven, onder andere door zelfinitiatieven te nemen ter plaatse, door raad te geven en door een voortdurende dialoog te voeren. Bovenal moet de jaarlijkse evaluatie van het verschijnsel abortus de wetgever en de zowel op nationaal als op gemeenschapsvlak bevoegde instellingen in staat stellen nieuwe positieve maatregelen te nemen, om een bijdrage te leveren tot een aanzienlijke vermindering van het aantal zwangerschapsafbrekingen.

Het College moet bestaan uit 4 geneesheren, 4 advocaten en 4 andere gecoöpteerde leden. Deze laatsten worden bij voorkeur gekozen uit kringen die representatief zijn voor de bij de wet bepaalde opvangdiensten.

dessus à condition que soit garanti l'anonymat de la femme.

Il dresse tous les ans un rapport complet et précis concernant l'état de la question de l'avortement en Belgique et transmet ce rapport au Ministre de la Justice, aux ministres qui ont la santé dans leurs attributions et au Parlement.

Le collège donne en la matière des avis aux ministres compétents et leur fait des propositions.

§ 4. Tout médecin exerçant des traitements visant à des interruptions de grossesse doit faire parvenir, sous une forme anonyme au collège, tous les trois mois les renseignements suivants :

1° Le nombre d'interruptions de grossesse qu'il a pratiquées durant ladite période ainsi que les centres où il les a pratiquées;

2° Les raisons pour lesquelles il a estimé devoir pratiquer ces interruptions volontaires de grossesse;

3° La durée de la grossesse, le nombre de grossesses et d'interruptions de grossesses précédentes, l'âge, la province du domicile ou, s'il s'agit de femmes habitant l'étranger, le pays, l'état civil et le nombre d'enfants de chacune des femmes traitées.

Le non-respect des dispositions du présent paragraphe est sanctionné d'une amende de 100 à 200 francs.

§ 5. Les frais de fonctionnement du collège sont à charge du budget du Ministre de la Justice ».

JUSTIFICATION

Le collège institué par l'article 353 est un organe indépendant qui doit veiller à ce que la loi soit correctement appliquée et qui à cette fin doit disposer de moyens d'informations nécessaires pour exercer ses missions.

Il dressera tous les ans un rapport complet et précis concernant l'état de l'avortement en Belgique. Il doit transmettre ce rapport au Ministre de la Justice, aux ministres qui ont la santé dans leurs attributions et au Parlement. Ce dernier doit pouvoir interpellier les ministres compétents en la matière.

Son rôle doit se concevoir dans un esprit ouvert et avant tout positif : aider les centres à se conformer à la loi, dans son prescrit comme dans son esprit et ce, par des démarches sur place, des conseils prodigués, un dialogue permanent. En outre et surtout, l'évaluation annuelle du phénomène de l'avortement doit permettre au législateur et aux organes compétents tant au niveau national qu'au niveau communautaire de prendre des initiatives appropriées nouvelles en matière de mesures positives, afin de favoriser une diminution sensible du nombre des avortements.

Le collège doit être composé de 4 médecins, de 4 avocats et de 4 autres membres cooptés. Ces derniers seront choisis de préférence dans les milieux représentatifs des services d'accueil prévus par la loi.

Aangezien zwangerschapsafbreking in de eerste plaats de vrouwen aanbelangt, moet het College uit een meerderheid van vrouwen bestaan.

Vu l'importance du vécu des femmes dans la problématique de l'avortement, le Collège doit être composé d'une majorité de membres féminins.

Ph. LAURENT
P. BEAUFAYS
A. ANTOINE
Ph. CHARLIER
A.-M. CORBISIER-HAGON
Gh. HIANCE
R. JEROME
M. LEBRUN
F. LEONARD
A. LIENARD
